

ارائه‌ی الگوی مناسب برای توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش نفت و گاز ایران و تدوین خط‌مشی‌های مربوطه

گردآورنده: دکتر ناصر قلی‌پور

www.ketab.ir

سرناسه	: قلی پور، ناصر، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: آرایه‌ای الگوی مناسب برای توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در
بخش نفت و گاز ایران و تدوین خط‌مشی‌های مربوطه/ گردآورنده ناصر قلی پور .	
مشخصات نشر	: اهواز: سیب کال، ۱۳۹۲ .
مشخصات ظاهری	: ۱۵۰ ص : جدول ، نمودار .
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۶۱۹-۳-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیپا	
موضوع	: نفت - ایران - قراردادها
موضوع	: گاز - ایران - قراردادها
موضوع	: نفت - ایران - صنعت و تجارت - قراردادها
موضوع	: گاز - ایران - صنعت و تجارت - قراردادها
موضوع	: سرمایه‌گذاری - ایران
موضوع	: سرمایه‌گذاری - ایران - الگوهای اقتصادسنجی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲ ق۸ / الف۹۲ / HD۹۵۷۶
رده بندی دیویی	: ۳۳۸/۲۷۲۸۲۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۳۳۸۹۸۱

انتشارات سیب کال

ارائه‌ی الگوی مناسب برای توسعه‌ی سرمایه‌گذاری
در بخش نفت و گاز ایران و تدوین خط‌مشی‌های مربوطه
دکتر ناصر قلی پور

چاپ اول: ۱۳۹۲

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حروف چینی: سیب کال

ویراستار: عباس باوری و موسسه ویرایش نو، مشهد

صفحه آرا: مرضیه کیانی (موسسه ویرایش نو)

ناظر فنی: عباس باوری

حق چاپ برای نویسنده محفوظ است

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۶۱۹-۳-۹

اهواز: امانیه، خیابان منصفی، بین خیابان انقلاب و عارف، مجتمع امید، طبقه ۶ واحد ۸

sib.nashr@gmail.com:email

تلفن و نمابر: ۰۶۱۱-۴۴۵۰۳۳۶

سپاسگزاری

سپاس خدای را که هرگاه از او چیزی می‌خواهیم، عطا می‌کند و آن گاه که امیدی به او داریم، به امیدمان می‌رساند؛ خدای مهربانی که با کرم و احسان ویش هر کس روی به او بیاورد او را محروم نکرده امیدش را ناامید نمی‌کند. قدردان و سپاسگزار جناب آقای دکتر داوود دانش جعفری هستم که منت نهادند راهنمایی به کتاب در این رساله بوده‌اند و با سعه‌ی صدر، پیوسته مرا در راه نیل به این هدف راهنمون نمودند؛ و بدون تردید انجام این تحقیق مرهون هدایت گام به گام ارزنده و نالایسته‌ی ایشان بوده است.

از راهنمای ارشد، آقایان: دکتر عادل آذر و دکتر کاوه محمد سیروس که در سمت استادی و نایب‌رئیس و ناسایب‌ها و نارسایی‌ها را یادآور بوده و در جهت حل آن‌ها پیشنهاد ارزنده‌ای کردند، سپاسگزار می‌کنم.

وظیفه‌ی خود می‌دانم از اساتید که در طول دوره‌ی تحصیل از برکت وجودشان بهره‌جستم و هم‌چنین کارکنان آموزش دانشگاه صنایع معادن ایران، تقدیر و تشکر کنم.

در پایان از همه عزیزانی که مرا در این تحقیق یاری رساندند، به خصوص همکاران خوب و صمیمی‌ام در مدیریت برنامه‌ریزی تلفیقی شرکت ملی حفاری ایران و به ویژه از دوست عزیز و ارزشمندم جناب آقای دکتر رشید خشا صمیمانه تشکر و قدردانی کنم.

۱۳	چکیده
۱۵	فصل اول
۱۷	۱. مقدمه پژوهش
۱۷	۱-۱. بیان مسئله
۱۸	۱-۲. اهداف پژوهش
۱۸	۱-۳. سؤال پژوهش
۱۹	۱-۴. توجیه اهمیت موضوع
۱۹	۱-۵. تعاریف واژه‌ها و اصطلاحات
۲۱	فصل دوم
۲۳	۲. ادبیات پژوهش
۲۳	۲-۱. تاریخچه
۲۴	گفتار نخست: قراردادهای نفتی
۲۵	۲-۲. انواع قراردادهای نفتی
۲۵	۲-۲-۱. قرارداد امتیازی (امتیازنامه)
۲۶	۲-۲-۲. قراردادهای مشارکت در تولید
۲۸	۲-۲-۳. قراردادهای مشارکت در سرمایه‌گذاری
۳۰	۲-۲-۴. روش استفاده از منابع دولتی
۳۰	۲-۴-۱. انواع روش‌های تأمین مالی داخلی
۳۱	۲-۴-۲. انواع روش‌های تأمین مالی خارجی
۴۰	۲-۴-۳. مشکلات موجود در اجرای تأمین مالی پروژه‌ها در ایران
۴۲	۲-۵. قراردادهای خدمت (پیمانکاری)
۴۵	۲-۶. قراردادهای بیع متقابل
۵۳	۲-۷. قرارداد خدماتی / پیمانکار بیع متقابل
۵۷	۳-۲. گفتار دوم: بررسی محیط حقوقی قراردادهای نفتی
۵۷	۳-۲-۱. از مشروطه تا کودتای ۲۸ مرداد
۶۰	۳-۲-۲. از کودتای ۲۸ مرداد تا انقلاب اسلامی

۶۰	۲-۳. از انقلاب اسلامی تا پایان جنگ
۶۱	۲-۳-۴. رویکرد نوین در صنعت نفت ایران
	۲-۴. مطالعه و بررسی میزان کاربرد انواع قراردادهای بالادستی نفت و گاز در نقاط مختلف دنیا
	۶۷
۶۷	۲-۴-۱. ایالات متحده آمریکا
۶۹	۲-۴-۲. انگلستان
۶۹	۲-۴-۳. آنگولا
۷۲	۲-۴-۴. برزیل
۷۷	فصل سوم
۷۹	۳. روش‌شناسی پژوهش یا روش اجرای پژوهش
۷۹	۳-۱. روش پژوهش
۷۹	۳-۱-۲. نوع تحقیق
۸۰	۳-۲. روش تحقیق
۸۰	۳-۴. جامعه آماری
۸۰	۳-۵. فضای نمونه
۸۰	۳-۶. نمودارها
۸۱	۳-۷. ابزار جمع‌آوری داده‌ها
۸۲	۳-۸. ابزار تحلیل داده‌ها
۸۲	۳-۸-۱. ورود اطلاعات در SPSS
۸۳	۳-۸-۲. تعیین پارامترها و نمودارهای فرآوانی
۸۳	۳-۹. آزمون روایی و پایایی اطلاعات با استفاده از آزمون کرون باخ
۸۴	۳-۱۰. تجزیه و تحلیل عاملی (Factor Analysis) داده‌ها
۸۵	۳-۱۰-۱. مراحل اجرای تحلیل عاملی
۸۶	۳-۱۰-۲. محاسبه تحلیل عاملی با برنامه SPSS
۸۷	فصل چهارم
۸۹	۴. تجزیه و تحلیل داده‌ها
۸۹	۴-۱. توصیف داده‌ها
۸۹	۴-۱-۱. متغیرهای موجود در پرسشنامه
۹۰	۴-۱-۲. ضریب همبستگی کل متغیرها
۹۰	۴-۲. تحلیل‌ها
۹۰	۴-۲-۱. متغیر روش امتیازی
۹۲	۴-۲-۲. متغیر روش مشارکت در تولید
۹۵	۴-۲-۳. مشارکت در سرمایه‌گذاری

۹۷	۴-۲-۴. متغیر بیع متقابل
۹۹	۵-۲-۴. متغیر تأمین مالی از منابع دولتی
۱۰۳	فصل پنجم
۱۰۵	۵. نتیجه گیری
۱۰۵	۱-۵. راهکارها و پیشنهادها
۱۱۵	۲-۵. ارائه راهکارهایی جهت تأمین مالی پروژه های ایران
۱۱۹	۳-۵. مالکیت مخزن از IOC به NOC و سپس از NOC ها به دولت ها یا خصوصی سازی
۱۲۳	فصل ششم
۱۲۵	۶. ضمیمه
۱۴۶	فهرست منابع فارسی
۱۴۷	فهرست منابع لاتین
۱۵۰	Abstract

۷۳	جدول ۱-۲. مقایسه ساختار انواع قرارداد رایج در صنعت نمودار ۵-۲ مراحل توسعه شرکت های ملی نفت در طرح های نفت و گاز
۷۵	جدول ۲-۲. مقایسه چهار چوب قرارداد مشارکت در تولید با قراردادهای بیع متقابل
۸۹	جدول ۱-۴. بررسی پایایی پرسشنامه
۹۰	جدول ۲-۴. ضریب همبستگی متغیرها

۸۰	نمودار ۱-۳. تفکیک میزان تحصیلات افراد شرکت کننده
۸۱	نمودار ۲-۳. تفکیک سنوات خدمت افراد شرکت کننده
۸۱	نمودار ۳-۳. نمودار دارای تجربه در امور افراد شرکت کننده
۸۱	نمودار ۴-۳. جایگاه شغلی افراد شرکت کننده
۹۱	نمودار ۱-۴. میانگین روش امتیازی
۹۳	نمودار ۲-۴. میانگین روش مشارکت در تولید
۹۶	نمودار ۳-۴. میانگین مشارکت در سرمایه گذاری
۹۸	نمودار ۴-۴. میانگین متغیر بیع متقابل
۱۰۰	نمودار ۵-۴. میانگین متغیر تأمین مالی از منابع دولتی
۱۰۸	نمودار ۱-۵. اهداف دولت در یک رژیم مالی
۱۲۰	نمودار ۲-۵. مراحل توسعه شرکت های ملی نفت در طرح های نفت و گاز

چکیده

بحث سرمایه‌گذاری خارجی به طور عام و سرمایه‌گذاری در بخش نفت و گاز به طور خاص، به دلیل تجربه‌های تلخ تاریخ و نگرش‌های موجود به شکل‌های کاملاً متفاوت، مورد تعبیر و تأویل قرار گرفته است. عده‌ای با استفاده از سرمایه‌ی خارجی در این بخش مخالفت می‌کنند و گروهی دیگر از حضور شرکت‌هایی با ملیت خارجی در حوزه‌های نفت و گاز ابراز ناخشنودی نموده و بوی توطئه از آن استشمام می‌کنند؛ و نیز گروهی از قراردادهای منعقدشده ناراضی هستند و بی‌درنگ آن‌ها را با قراردادهایی هم‌چون دارسی مقایسه می‌کنند. بی‌گانه‌ای می‌کنند با چنین قراردادهایی حاکمیت و مالکیت منابع ملی در اختیار کشورهای بیگانه قرار نخواهد گرفت.

انتقاداتی از این دست که ایندوخی از آن‌ها واقعاً از سر دلسوزی باشد، در نشریات گوناگون با گرایش‌های فکری مختلف همواره درج‌النشر یافته که بررسی نظرهای مخالف حاکی از این است که اقدامات انجام‌شده برای شناساندن حقوقی، فنی و مالی انواع قراردادهای سرمایه‌گذاری خارجی در صنعت نفت و گاز کافی نبوده است؛ به گونه‌ای که نوشتن برای تهیه‌ی مجموعه‌ای جامع در این خصوص را اجتناب‌ناپذیر کرده است و در این راستا بین پژوهش‌های جنبه‌های مختلف مالی و حقوقی، فرایند تصمیم‌گیری، شرح قراردادهای منعقدشده، شکل کلی انواع قراردادهای سرمایه‌گذاری در بخش نفت و گاز و ضعف‌ها و قوت‌های هر یک از آن گردآوری و تالیف گردید. با انتخاب بهترین روش ممکن، راه برای توسعه سرمایه‌گذاری‌های نفتی در ایران باز شود.

در این پژوهش، محقق ابتدا تاریخچه‌ی صنعت نفت را بیان کرده و در گفتار نخست، قراردادهای نفتی و انواع آن را بررسی می‌کند که این قراردادها عبارت‌اند از: قراردادهای استیفاء، قراردادهای مشارکت در تولید، قراردادهای مشارکت در سرمایه‌گذاری، قراردادهای بیع متقابل و قراردادهای سرمایه‌گذاری دولتی و قوت‌ها و ضعف‌های هر کدام و مقایسه آن‌ها از دو دیدگاه مالی (سرمایه‌گذاری) و حقوقی در صنعت نفت ایران مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در بخش‌های بعد، مجموعه‌ی موضوع، پرسشنامه‌ای تهیه‌شده است که توسط خبرگان این حوزه تکمیل می‌شود؛ و آن‌گاه بر مبنای تحلیل آماری، به بررسی نتایج فرآوری شده در هر بخش پرداخته می‌شود.

در انتها با توجه به نتایج به دست آمده از سوی خبرگان و با لحاظ موارد مطروحه توسط ایشان در حوزه‌ی قراردادهای بیع متقابل و سرمایه‌گذاری در تولید، پیشنهادهای جدید ارائه می‌شود تا نمونه‌ی مناسبی برای عقد قراردادهای نفتی توسط دولت جمهوری اسلامی ایران تدوین و تهیه شود. هم‌چنین با توجه به مشکلات عمده‌ی این بخش در زمینه‌ی تأمین مالی پروژه‌های نفتی در ایران، به ارائه راهکار می‌پردازد.